UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De Westerse uitdadiging van de BRICS

Marácz, L.

Publication date
2024
Document Version
Final published version
Published in
Armex

Link to publication

Citation for published version (APA):
Marácz, L. (2024). De Westerse uitdadiging van de BRICS. *Armex*, *108*(4), 10-11.

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:09 Nov 2026

Column

De Westerse uitdaging van de BRICS

Prof. Dr. László Marácz

Tegen de achtergrond van de oorlogen in Oekraïne en Gaza en de Olympische en Paralympische Spelen in Parijs voltrekt zich de opbouw van een alternatief globaal machtsblok, de zogeheten BRICS. In het Westen heeft de BRICS niet al teveel aandacht gekregen maar nu Turkije, lid van de NAVO en kandidaat-lid van de EU recentelijk, begin september 2024, het lidmaatschap van de BRICS heeft aangevraagd, kan deze organisatie niet langer genegeerd worden. Er zal een politiek-diplomatiek antwoord moeten worden geformuleerd op de opmars van de BRICS, wil het Westen niet terechtkomen in een globale tweedeling van gepolariseerde blokken.

Turkije verzoekt om BRICS-lidmaatschap

Het NAVO-lid en kandidaat-lid van de EU, Turkije, heeft begin september 2024 het lidmaatschap aangevraagd van het bondgenootschap van de BRICS. De adviseur van de Russische president Vladimir Poetin, Joeri Oesjakov heeft bevestigd dat de Turkse president Recep Tayyip Erdogan een verzoek tot het BRICS-lidmaatschap heeft ingediend en de presidentiële adviseur heeft verklaard dat de BRICS het verzoek serieus zal behandelen. Turkije is hiermee het eerste NAVO-lid dat een aanvraag voor het BRICS-lidmaatschap heeft ingediend.

Doelstellingen van de BRICS

Volgens de officiële website van de BRICS (https://infobrics.org/) is de "BRICS een informele groep van staten waar achtereenvolgens de letters van het Engelstalige acroniem staan voor "Brazilië, Rusland, India, China en Zuid-Afrika". De doelstelling van de BRICS werd 6 juni 2009 op de topontmoeting van de BRIC (Zuid-Afrika werd pas in 2010 lid waardoor de acroniem van de organisatie BRICS werd) geformuleerd: "De promotie van dialoog en samenwerking van de leden op een incrementele, proactieve, pragmatische, open en transparante wijze". In de praktijk wordt deze doelstelling van de BRICS in twee concrete principes vertaald.

Financiële autonomie

Ten eerste wil de BRICS geen deel meer uitmaken van het Westerse financiële systeem dat in 1944 in Bretton Woods werd ontworpen en gebaseerd is op de dollar als wereldreservemunt. De BRICS-landen vinden dat Bretton Woods het Westen teveel bevoordeelt en er geen recht wordt gedaan aan de financieel-economische kracht van de BRICS. De BRICS is daarom hard bezig om een eigen alternatief financieel stelsel op te bouwen, waarbij Westerse financiële instellingen zoals het IMF en de Wereldbank van tegenwicht worden voorzien door de BRICS-bank, de New Development Bank. Deze heeft de BRICS in 2014 opgezet om infrastructurele projecten op het terrein van transport, schone energie, irrigatie, en watermanagement in ontwikkelingslanden, ook wel de Global South genoemd, te kunnen ondersteunen. In de Global South worden de leningen van de BRICS-bank met graagte ontvangen, wat verband houdt met het tweede principe van de BRICS.

Global South

De BRICS is een los verband van staten dat de soevereiniteit van haar leden en de landen uit de Global South respecteert. Hierbij geldt het Handvest van de Verenigde Naties als leidraad, maar in tegenstelling tot de VN heeft de BRICS geen permanent secretariaat of hoofdkwartier. Vooral staten in de Global South doen liever zaken met de BRICS, omdat de BRICS geen voorwaarden stelt aan financiële steun en leningen, zoals de VS en de EU wel doen. De financiële instellingen van Westerse organisaties stellen bij het verstrekken van leningen en financiële ondersteuning condities op het gebied van de zogeheten Westerse waarden, zoals de rechtsstaat, democratie, en mensenrechten. Veel staten uit de Global South waar dergelijke schendingen plaatsvinden, willen niet aan die Westerse condities voldoen en richten zich liever op de BRICS. De BRICS zijn hierdoor steeds meer de vertegenwoordigers geworden van de Global South.

Momenteel voltrekt zich de opbouw van een alternatief globaal machtsblok, de zogeheten BRICS. Afbeelding: Wikimedia Commons, Tom Wilkinson

Turkije is het eerste NAVO-lid dat een aanvraag voor het BRICS-lidmaatschap heeft ingediend

De New Development Bank heeft de BRICS in 2014 opgezet om infrastructurele projecten in de Global South te kunnen ondersteunen.
Foto: Wikimedia Commons, Bb3015

Nieuwe leden

De aantrekkingskracht van de BRICS op staten in de Global South, die gekarakteriseerd worden door een snelgroeiende economie, is aanzienlijk. Dit jaar traden vijf nieuwe leden toe, namelijk Egypte, Ethiopië, Iran, Saoedi- Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten. In totaal representeren de tien leden van BRICS nu ruim 3,6 miljard inwoners, waardoor zij een substantieel deel van de wereldbevolking uitmaken. Interessant is dat traditionele bondgenoten van het Westen, zoals Egypte, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten, de stap richting de BRICS hebben gezet. Drie van deze vijf landen, namelijk Iran, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten zijn belangrijk als het gaat om de levering van fossiele energie op de wereldmarkt. Politiek gezien is het meest interessant echter dat zowel Iran en Saoedi-Arabië lid geworden zijn van de BRICS. Deze landen vertegenwoordigen twee tegengestelde stromingen binnen de islam (respectievelijk het sjiisme en het soennisme) en hebben hun claim op het leiderschap binnen de islam en de conflicten die daaruit voortkwamen ten behoeve van het BRICS- lidmaatschap bijgelegd. Dit moet als een succes worden gezien voor de diplomatie van de BRICS.

Het recente Turkse verzoek om een BRICS-lidmaatschap is in augustus van dit jaar voorafgegaan door een vergelijkbaar verzoek van Azerbeidzjan. Dit land in de Kaukasus speelt sinds midden 2022 een belangrijke rol in de fossiele energievoorziening van de EU, toen de president van Azerbeidzjan, Ilham Aliyev en de voorzitter van de Europese Commissie, Ursula von der Leyen een energieverdrag sloten dat tot doel had om de levering van gas en olie uit Rusland te omzeilen. Mocht Azerbeidzjan lid worden van de BRICS, dan is deze zet van de EU in haar strijd met Rusland geneutraliseerd.

Westerse uitdaging

Het verzoek van Turkije gaat zelfs een stap verder. Het is het eerste land van een Westers bondgenootschap dat toetreding bij de BRICS heeft aangevraagd. Veel vragen staan hierbij open. Het is onduidelijk of de BRICS de aanvraag van Turkije zal honoreren en het is niet duidelijk hoe de Westerse bondgenoten zullen omgaan met het feit dat een van hun leden lid wil worden van een organisatie, die de werelddominantie van het Westen van een tegenwicht wil voorzien. Westerse opinies om de opmars van de BRICS zonder politiek-diplomatieke middelen af te stoppen zijn nauwelijks overtuigend. Daarvoor is het netwerk van de BRICS te groot, vertegenwoordigt deze organisatie een te groot deel van de wereldbevolking, beheerst de BRICS een substantieel deel van de wereldeconomie, beschikt de organisatie over een militaire macht, enorme energiereserves, zeldzame aardelementen en software voor kunstmatige intelligentie. Zonder politiek-diplomatieke initiatieven van Westerse kant richting de BRICS leidt de opmars van de BRICS tot een gepolariseerde deling van de wereld in twee machtsblokken. De scheidslijnen tussen deze twee blokken zullen weleens dieper kunnen worden dan tijdens de Koude Oorlog tussen het Westen en de Sovjet-Unie.

De Hadj in Mekka. Iran en Saoedi-Arabië zijn beide lid geworden zijn van de BRICS. Deze landen vertegenwoordigen twee tegengestelde stromingen binnen de islam. Foto: Flickr, Al Jazeera English.

Een pompinstallatie voor oliewinning aan de rand van Baku. Azerbeidzjan speelt sinds 2022 een belangrijke rol in de fossiele energievoorziening van de EU. Foto: Wikimedia Commons, Gulustan.

Mount Washington Hotel in Bretton Woods. Hier werd het Westerse financiële systeem in 1944 ontworpen. De BRICS-landen willen geen deel meer uitmaken van dit systeem. Foto: Wikimedia Commons, rickpilot_2000

Opening van de BRICS-spelen 2024. Het netwerk van de BRICS is groot en deze organisatie vertegenwoordigt een groot deel van de wereldbevolking. Foto: rais.tatarstan.ru